

RAHVA JÄRELKASV JA PERETOETUSE MÕJU

Pere Sihtkapitali infoleht mai 2023

Ühiskonna **jätksuutlikkuse** ja inimeste **heaolu tagamiseks** on vajalik, et järeltulevad põlvkonnad ei oleks eelnevatest oluliselt väiksemad. Eestis on paraku 1991. aastast alates sündide arv olnud surmade arvust ülekaalukalt väiksem. **Rein Taagepera** osutas juba 2005. aastal, et seniste suundumuste jätkudes kahaneks Eesti põlisrahvas järjepidevalt ja pöördumatult. Mullune rekordiliselt väike sündide arv kinnitab, et Eesti on liikumas just sellisel arengurajal, mille eest Taagepera hoiatas.

Kahanemisspiraali peatamiseks on vaja, et sünniks rohkem lapsi ja pered oleksid suuremad. Küsitlusuuringute kohaselt soovitaksegi rohkem lapsi, kui tegelikult sünnib. **Riik saab toetada** lapsevanemaid peresõbraliku **keskkonna kujundamise** ning **teenuste tagamisega**, aga ka laste kasvatamisega seotud **kulude osalise hüvitamisega**. Kulude hüvitamine on eriti oluline **lasterikastele peredele**, kelle otsesed ja kaudsed kulud lastele on kokku suuremad ning Eesti palgataseme juures sageli rasked kanda.

Kust tulevad maksumaksjad, töötajad ja tulevased lapsevanemad?

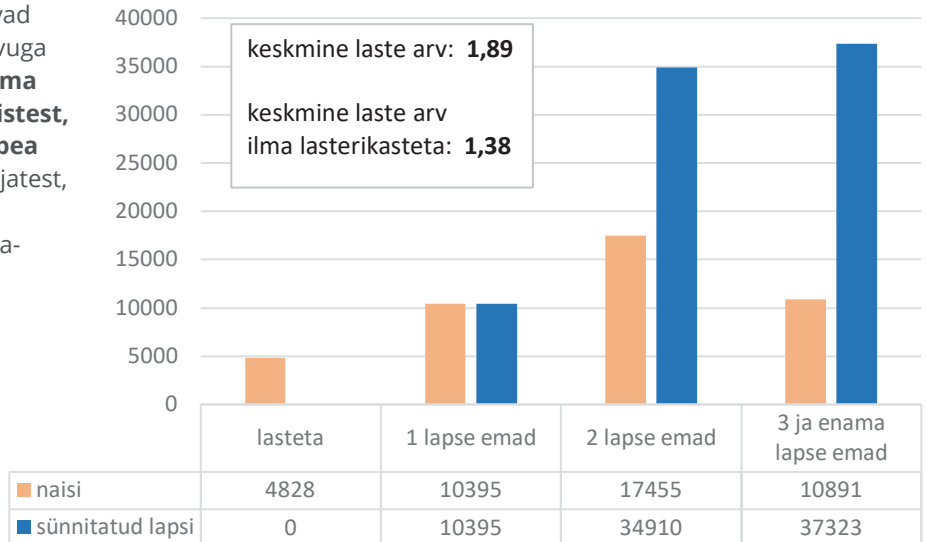
Joonis 1. 1975-1979 sündinud naiste ja neile sündinud laste arv

Kolme ja enama lapsega pered panustavad ühiskonna kestlikusse väiksema laste arvuga peredest märksa rohkem. **Kolme ja enama lapse emaks** on vähem kui **veerand naistest**, kuid nende lapsed moodustavad kokku **pea poole järelkasvust** – tulevastest töötajatest, maksumaksjatest ja järgmise põlvkonna lapsevanematest (värskeimate põlvkonna-sündimuse andmete põhjal).

Vaata lisaks demograafia blogist:

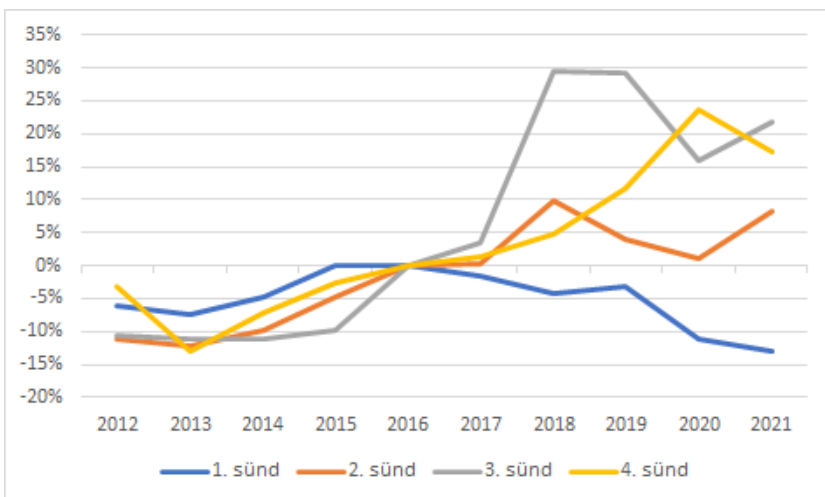
https://demograafia30.weebly.com/blog_38.html

Allikas: Statistikaamet

Kas lasterikka pere toetus on mõjutanud sündimust?

Joonis 2. Sünni tõenäosuse muutus võrreldes 2016. aastaga

Allikas: Statistikaamet, Pere Sihtkapital

Lasterikka pere toetuse jõustumisele 2017. aastal järgnes kolmandate ning järgnevate laste **sündide arvu kasv ligi veerandi võrra**. Aastatel 2018-2021 sündis kokku ligi **3000 kolmandat ja järgnevat last varasemast rohkem**, mis moodustab **5,5%** antud perioodi kõigist sündidest. Nii suurt **mõju sihtrühmas** pole näidanud seni ükski perepoliitika meede.

Vaata lisaks demograafia blogist:

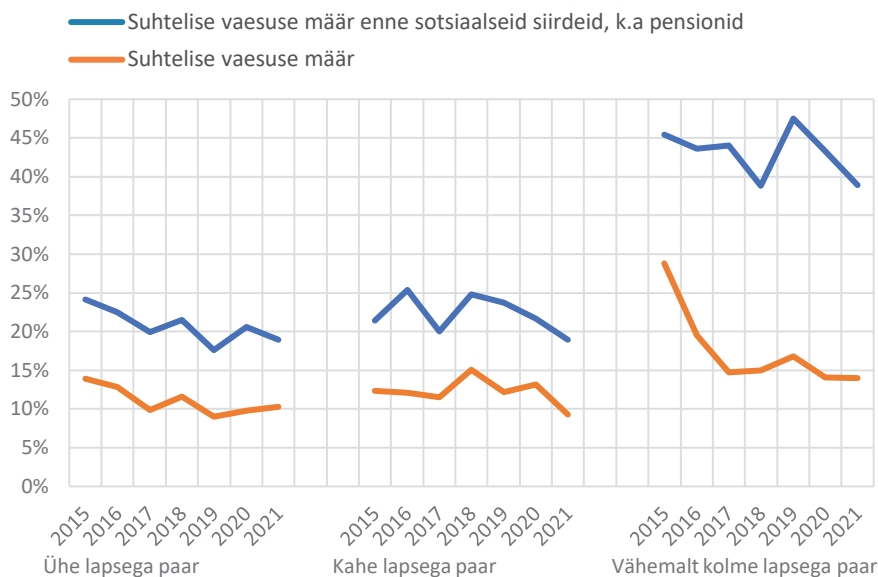
https://demograafia30.weebly.com/blog_41.html

Kas peretoetus võimaldab saavutada ka sotsiaalpoliitilisi eesmärke?

Lasterikka pere toetus on vähendanud kolme ja enama lapsega perede suhtelist vaesust.

Ilma sotsiaalsete siireteta elaks ligi 40% lasterikastest peredest allpool suhtelise vaesuse piiri, tänu toetusele on **olukord lähenenud väiksemate perede omale**. 2021. a. oli lasterikaste paaride **vaesusmäär siiski kõrgem** kui väiksema laste arvuga paaridel.

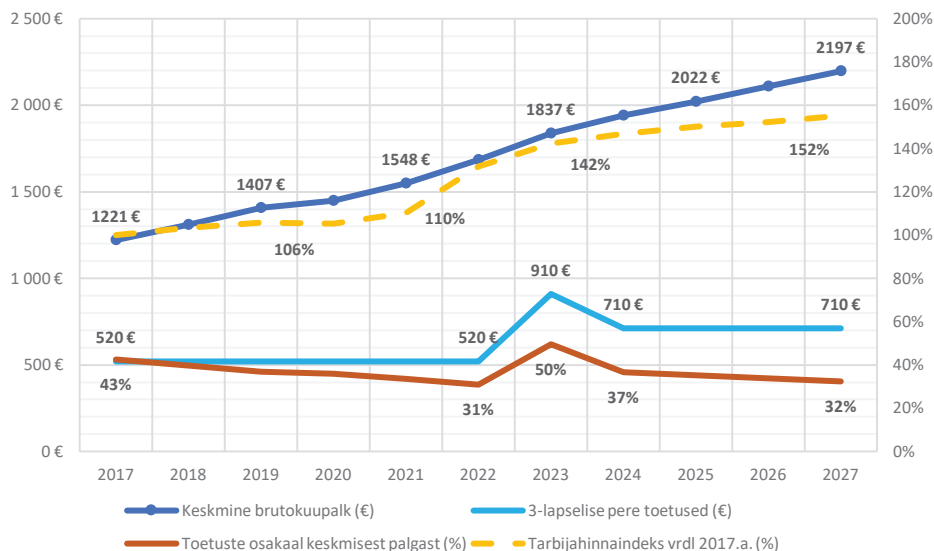
Joonis 3. Lastega leibkondade suhtelise vaesuse määr enne ning pärast toetusi ja hüvitisi

Allikas: Statistikaamet, Eesti Sotsiaaluuring 2016–2022 (sissetuleku-aastad 2015–2021)

Kuidas suhestub peretoetuse väärtus palga- ja elukalliduse kasvuga?

Joonis 4. Keskmise brutokuupalk ja tarbijahinnaindeksi kasv, 3-lapselise pere toetused ja osakaal keskmisest palgast (2023–2027 prognoos)

Allikas: Statistikaamet, Pere Sihtkapital

Eestis on toimunud **kiire palga- ja elukalliduse kasv**.

Kuni 2023. aastani peretoetust **ei indekseeritud ega suurendatud**, mistõttu selle suhteline väärtus ning ka sündimust toetav **mõju vähenes**. Peretoetuse tõus alates 01.01.2023 taastas väärtuse, kuid **toetuse vähendamise korral langeks** see alla 2017. a. taseme ning **mõju kahaneks** järjepidevalt.

Kokkuvõte

Lasterikkad pered **väärivad suuremat toetust** kui väikese laste arvuga pered, sest nende **panus ühiskonna kestlikkusele on suurem**.

Eesti kogemus alates aastast 2017 on näidanud, et lasterikka pere toetusel on **oluline positiivne mõju** nii **sündimusele** kui ka lasterikaste **perede toimetulekule**. Palga- ning elukalliduse kasvu tingimustes toetuse tegelik väärtus väheneb ajas ning mõju säilimine eeldab toetuse pidevat ajakohastamist.

Kui Riigikogu ei jõua kokkuleppele toetuse indekseerimises, siis **tuleks vähemalt hoiduda toetussumma vähendamisest**.